

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Quæ sit regula temperantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In rñfione ad quartũ eiuſdẽ arguitur, dicitur ex Martino ibidẽ occurrit cõtra ſecundã rñfionẽ hie datam arguẽtẽ, dicẽdo, q̃ non potẽt ſtare. Pr. mo, quia ſi delectatio ſpiritualis, pura, ſciẽtiã retrahit à p̃cepto orandi, aut retrahit per ſe, aut per aliud. Nõ per aliud, quia illud non eſt dabile, & ſine illo alio impediret, ergo per ſe. Ergo per ſe eſt refrẽnda. Secũdo, ſi cupiditas pecuniã, aut honoris non retraheret ab aliqua alia potiori, & magis debita, ipſa nõ eſſet moderãda, nec circa ea eſſet p̃nẽda virtus. Ergo ex hoc ipſo, q̃ delectatio ipſũ retrahit ab alia magis debita, eſt moderãda, &c.

Ad hoc dicitur, q̃ delectatio ſpiritualis nõ eſt ſe, ſed per aliud, hoc eſt, propter temporis cõcurſum, quo alia debet exerceri operatio, repugnat quẽque rationi. Corporalis autẽ, et ſeclũſa quicunq; alterius impeditiõne, eſt exp̃prij generis excellẽtia immoderãta, & cõtra rñõnem. Et p̃ hoc patet rñfio ad ſecundũ. Cupiditas em̃ pecuniã, & honoris, eſt ſi nõ impediret alias bonas operationes, eſt ſe moderãda, quia habet in proprio genere extrema vitioſa.

1. Eth. 1.69.

Art. 3. & 4. p. 106d.

Lib. 5. text. 28. tom. 2.

1. 7. c. 4. 5. & 7. & 11. 3. c. 10. a. med. tom. 5.

delectationes aliorum ſenſuum, inquantũ referuntur ad delectationes tactus, eſt temperantia, nõ principaliter, ſed ex conſequenti. Inquantũ autem ſenſibilia aliorum ſenſuum ſunt delectabilia propter ſui conuenientiam, ſicut cum delectatur homo in ſono bene armonizato, iſta delectatio non pertinet ad cõſervationem naturã. Vnde non habent huiusmodi paſſiones illam principalitatem, vt circa eas antonomãſice temperantia dicatur.

Ad quartũ dicendum, q̃ delectationes ſpirituales eſſi ſecundum ſuam naturam ſunt maiores delectationibus corporalibus, tamen non ita percipiuntur ſenſu, & per conſequentes non ita vehementer afficiunt appetitum ſenſitiuum, contra cuius impetum, bonum rationis conſeruat per moralem virtutem. Vel dicendum, quod delectationes ſpirituales, per ſe loquendo, ſunt ſm̃ rationem, vnde non ſunt refrẽndãde niſi per accidẽs, inquantũ ſcilicet vna delectatio ſpiritualis retrahit ab alia potiori, & magis debita.

Ad quintũ dicendum, q̃ non omnes delectationes tactus pertinent ad naturã cõſeruationem: & ideo non oportet, quod circa omnes delectationes tactus ſit temperantia.

ARTICVLVS V.

Utrum circa proprias delectationes guſtus ſit temperantia.

Ad quintũ ſic proceditur. Videtur, q̃ circa proprias delectationes guſtus ſit temperantia. Delectationes enim guſtus ſunt in cibis, & potibus, qui magis ſunt neceſſarij ad hominis vitam, quã delectationes venereorum, quã pertinent ad tactũ: ſed ſm̃ prædicta * temperantia eſt circa delectationes eorum, q̃ ſunt neceſſaria ad vitam hominis: ergo temperantia eſt magis circa proprias delectationes guſtus, quã circa proprias delectationes tactus.

¶ 2. Præterea. Temperantia eſt circa paſſiones magis, quã circa res ipſas: ſed ſicut dicitur in 2. de Anima * tactus videtur eſſe ſenſus alimenti quantũ ad ipſam ſubſtantia alimenti: ſapor autem eſt proprie obiectum guſtus, eſt ſicut delectamentum alimentorum. ergo temperantia magis eſt circa guſtũ, quã circa tactũ.

¶ 3. Præterea. Sicut dicitur in * 7.

Ethic. circa eadem ſunt temperantia, & intemperantia, continentia, & incontinentia, perſeuerantia, & mollities, ad quam pertinent delicia: ſed ad delicias videtur pertinere delectatio, quod in ſaporibus, qui pertinent ad tactũ, ergo temperantia eſt circa delectationes proprias guſtus.

SED CONTRA eſt, quod Philoſophus dicit, * quod temperantia & intemperantia videntur guſtum, vel nihil vti.

RESPON. Dicendum, q̃ ſicut dictum eſt, * temperantia conſiſtit circa p̃cipuas delectationes, quã maxime pertinent ad cõſeruationem humanã vitã, vti in ſpecie, vel in indiuiduo: in quibus conſideratur aliquid principaliter, aliquid ſecundario. Principaliter quidem ipſe vius neceſſariorum, puta, vel ſceminẽ, quod eſt neceſſaria ad cõſeruationem ſpeciei, vel cibi, & potus, quã ſunt neceſſaria ad cõſeruationem indiuidui. Et ipſe vius horum neceſſariorum habet quandã ſentientialem delectationem ad ſeclãm. Secundario autem conſideratur circa vtrumq; vltimũ aliquid quod facit ad hoc, q̃ vltimũ eſt magis delectabilis, ſicut pulchritudo, & ornatuſ ſceminã, & ſapor delectabilis in cibo, & odor. Et ideo principaliter temperantia eſt circa delectationem tactus, quã per ſe conſequitur p̃cipuariorum, quã omnia neceſſaria. Circa delectationes autem guſtus, viſus, eſt temperantia, & intemperantia, inquantũ ſenſibilia horum neceſſaria ad delectabilem viſum reũ neceſſaria ad tactum. Quia tamen guſtus tactũ, quã alij ſenſus, ideo temperantia eſt circa tactũ, quã circa alios.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ vius ciborum & delectatio eſt temperantia, ad tactum pertinent. Vnde dicitur in 2. de Anima, * quod tactus nutritiuus enim calido, & frigido ſiccus: ſed ad guſtum pertinet caliditas, qui conferunt ad delectationem, quã ſunt ligna conuenientia ad alimentum. AD SECVNDVM dicendum, q̃ temperantia eſt qualiſ ſuperueniens, & per ſe conſequitur viſum cibi, & potus. AD TERTIVM dicendum, q̃ temperantia paliter quidem conſiſtit in p̃cipuariorum: ſed ſecundario in exequiã temperatione ciborum.

ARTICVLVS VI.

Utrum regula temperantia ſit ſimilis ſecundũ neceſſitatẽ p̃cipuariorum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, q̃ regula temperantia non ſit iumẽda ſecundũ

traclatu in questio. iustis emli. An regula temperantiae sit...

cessitate presentis vitae. Superius enim non regulatur ab inferiori: sed temperantia cum sit uirtus animae, est superior quam necessitas corporalis. ergo regula temperantiae non debet sumi secundum necessitatem corporalem.

¶ 2. Præ. Quicumque excedit regulam, peccat. Si ergo necessitas corporalis esset regula temperantiae, quicumque aliqua delectatione vteretur supra necessitatem nature, quæ valde modicis contenta est, peccaret contra temperantiam: quod videtur esse inconueniens.

¶ 3. Præ. Nullus attingens regulam peccat. Si ergo necessitas corporalis esset regula temperantiae, quicumque vteretur aliqua delectatione propter necessitatem corporalem, puta, propter sanitatem, esset immunis a peccato: hoc autem videtur falsum. ergo necessitas corporalis non est regula temperantiae.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de moribus Ecclesie. * Habet vir temperatus in reb. huius vite regulam vtroque testamento firmatam, vteorum nil diligit, nil per se appetendum putat: sed ad vitam huius atq; officiorum necessitatem, quantum satis est, vsurpet vtentis modestia, non amantis affectu.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex * supradictis patet, boni virtutis moralis præcipue consistit in ordine rationis. Nam boni hominis est sibi rationem esse, vt * Dionys. dicit 4. cap. de diu. nomi. Præcipuus autem ordo rationis consistit in hoc, quod aliqua in finem ordinat, & in hoc ordine maximè consistit bonum rationis. Nam bonum habet rationem finis, & ipse finis est regula eorum quæ sunt ad finem. Omnia autem delectabilia, quæ in vsum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam huius vite necessitatem sicut ad finem: & ideo temperantia accipit necessitatem huius vite sicut regulam delectabilium, quibus vtitur, vt scilicet tantum eis vtratur, quantum necessitas huius vite requirit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut * dictum est, necessitas huius vite habet rationem regulæ, in quantum est finis. Considerandum est autem, quod quandoque aliud est finis operantis, & aliud finis operis. Sicut patet, quod edificatoris finis est domus, sed edificatoris finis quandoque est lucrum. sic ergo temperantiæ ipsius finis & regula est beatitudo:

A sed eius rei, qua vtitur, finis, & regula est necessitas humanæ vite, infra quæ est id quod in vsum vitam venit.

AD SECUNDVM dicendum, quod necessitas humanæ vite potest attendi dupliciter. Vno modo, sicut quod dicitur necessarium illud, sine quo res nullo modo potest esse, sicut cibus est necessarius animali.

Alio modo, sicut quod dicitur necessarium illud, sine quo res non potest conuenienter esse. Temperantia autem non solum attendit primam necessitatem, sed et secundam. Vnde * Philo. dicit in 3. Eth. quod temperatus appetit delectabilia propter sanitatem, vel propter bonam habitudinem. Alia vero, quæ ad hoc non sunt necessaria, possunt dupliciter se habere. Quædam enim sunt impedimenta sanitatis, vel bonæ habitudinis, & his temperatus nullo modo vtitur: hoc enim esset peccatum contra temperantiã.

Quædam verò sunt, quæ non sunt his impedimenta, & his moderate vtitur pro loco, & tempore, & congruentia eorum quibus conuiuit. Et ideo ibidem * Phil. dicit, quod temperatus appetit alia delectabilia, quæ non sunt necessaria ad sanitatem, vel ad bonam habitudinem, non impedimenta his existentia.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut * dictum est temperantia respicit necessitatem quantum ad conuenientiam vite, quæ quidem attenditur non solum sicut conuenientiam corporis, sed etiam sicut conuenientiam exteriorum rerum, puta diuitiarum, & officiorum, & multo magis sicut conuenientiam honestatis. Et ideo * Phil. ibi subdit, quod in delectationibus, quibus temperatus vtitur, non solum considerat, vt non sint impeditiua sanitatis, & bonæ habitudinis corporalis, sed etiam vt non sint præter bonum. i. contra honestatē, & quod non sint supra substantiam. i. supra facultatem diuitiarum. Et * Aug. dicit in lib. de moribus Ecclesie, quod temperatus respicit non solum necessitatem huius vite, sed etiam officiorum.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum temperantia sit virtus Cardinalis.

A D SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod temperantia non sit virtus cardinalis. Bonum, n. virtutis cardinalis a ratione dependet: sed temperantia est circa ea quæ magis distant a ratione, scilicet circa delectationes, quæ sunt nobis, & brutis cõnes, ut dicitur in 3. * Eth. ergo temperantia non videtur esse principalis virtus.

¶ 2. Præ. Quæto aliquid est magis impetuofum, tantò difficilius vult esse ad refrenandum: sed ira quæ refrenat mansuetudo, vult esse impetuofior, quæ concupiscentia, quæ refrenat temperantia. dicitur. n. Prover. 27. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati spiritus

gruis iuxta facultates, officia, conseruationem, & honestatem. Hæc enim omnia tollunt aliquam indigentiam, quæ est, vel esset sine tali vltu. Nam qui conuiuium celebraret non consonum gradui suo, & conuiuium, iuxta facultates & honestatem, non esset factum satis necessitati congruentia presentis vite ac conseruationis. Necessitas ergo cogitanda presentis vite est regula temperantiae, secundum quam etiam imperat alijs virtutibus, puta, liberalitati, urbanitati, & si qua alia opus quandoque est.

LIB. 3. ETH. Cui non pcul à fi. to. mo 5.

IN corp. ar.

LIB. 3. CA. 11. TOM. 5.

CA. 21. circa fi. to. 1.

¶ Super Questio centesima quadragesima prima articulum septimum.

IN art. 7. eiusdem quod dicitur ex Martino in eodem tractatu q. 2. occurrit arguente contra rationem licet, qua temperantia ponitur virtus cardinalis: quia moderatio, quæ in omni virtute requiritur, præcipue laudatur in delectationibus tactus, quæ sunt materia temperantiae. Probat ergo quod moderatio non est præcipue laudabilis in delectationibus tactus. Primò, quia moderatio ardua laudabilior est non ardua: sed moderatio in delectationibus tactus non est ardua.

12. q. 71. & q. 66. art. 1. & 4. cor. Et 3. dist. 33. q. 2. art. 1. Et virt. q. 1. art. 12. ad 24. & 25. & 26. & q. 5. art. 1. * Li. 3. ca. 10. & mod. 10. 5.